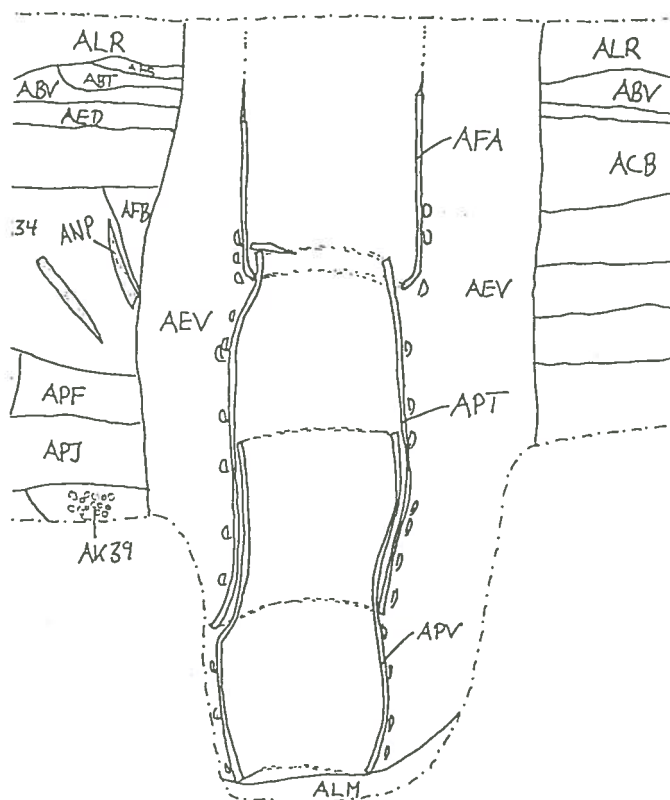

Arkæobotaniske analyser af jordprøver fra Kompagnistræde, Næstved (NÆM 1995:104 - NNU j.nr. A7665)

David Earle Robinson og Jan Andreas Harild

Arkæobotaniske analyser af jordprøver fra Kompagnistræde, Næstved (NÆM 1995:104; NNU j.nr. A7665)

af David Earle Robinson og Jan Andreas Harild

0. Dansk resumé

I efterår og vinter 1995 foretog Næstved Museum en arkæologisk udgravning ved Kompagnistræde, Næstved (NÆM 1995:104/ NNU j.nr. A7665). Udgravningen foregik tæt ved Kompagnihuset på det skrånende terræn mellem stueklinten og Susåen, dvs. på grænsen til det gamle havnekvarter (fig. 1). Området er dækket af meget tykke, hovedsagelig organiske aflejringer, og det nuværende gadeniveau ligger ca. 5 meter over undergrunden, som her består af glaciale aflejringer. Arkæologiske anlæg bevaret i de organiske lag omfatter bl.a. stabiliseringslag (grene, ris osv.), løsfundet tømmer og trækonstruktioner, en "latrin", samt rester af stræder, veje og huse. De organiske lag på stedet består dels af naturlige aflejringer (kær/sump tørv) nederst i profilerne, dels opfyld (godning, affald og andet udsmid) øverst i profilerne. De ældste kulturlag er dateret til slutningen af 1100-tallet (Larsen op.cit.) I forbindelse med undersøgelsen er der udtaget en række jordprøver (43 i alt; bilag 1) til arkæobotanisk analyse (bilag 1). 34 prøver er undersøgt og beskrevet (bilag 2), hvoraf 13 blev udvalgt til en mere omfattende arkæobotanisk analyse (tab. 1 og 2). Analyserne skulle belyse følgende 5 aspekter af udgravningen:

1. **Kulturlagets nedre grænse:** Det var vigtigt, ikke mindst af økonomiske årsager, at fastlægge kulturlagets nedre grænse på så tidligt et tidspunkt som muligt under udgravningen. Analyser af prøver fra sydprofilet i Felt 2 (fig. 2) viste, at grænsen lå mellem lag ALM (sumptørv) og lag ARA (kvistlag og udsmid) og dermed, at der havde været godt en meters sumptørv på stedet inden det første kulturlag blev dannet (tab. 1). Dette forklarer nødvendigheden af at skulle lægge kviste, grene, tømmer-stykker og tømmer-konstruktioner ud inden området kunne tages i brug.
2. **"Latrintonden":** I sydprofilet i Felt 1 er der fundet tre egetræstønder anbragt oveni hinanden (fig. 3). Anlægget er formodentlig yngre end 1400, men resultatet af en nøjagtig dendrokronologisk datering afventes. Med det formål at underbygge tolkningen af anlæggets funktion samt at undersøge kostvaner m.m. gennem dets brugstid er der udtaget en række prøver fra fylden i tonderne. Analyserne af den nederste 2/3 del af fylden viste imidlertid, at der snarere er tale om en brønd end en latrin, dog er tonden senere fyldt op med en blanding af menneskefækalier, husdyr-godning, kokkenaffald og tærseaffald (tab. 2).
3. **Løsfundet tømmer og trækonstruktioner:** Nederst i gravningen, ved grænsen til sumptorven, er der fundet en række trækonstruktioner, omkring hvilke der er taget jordprøver med henblik på at undersøge aflejringsforholdene. Materialet består af sump-/kærtørv, som trædelene tilsyneladende er sunket ned i. Trædelene samt kvistlagene, som også ses omkring dette niveau, har formodentlig været en forudsætning for at man overhovedet kunne færdes nogenlunde tørskoet på området.
4. **Hus II:** På et gulvlag hørende til hus II er der fundet et smudslag (ABT), hvorfra en jordprøve er udtaget med det formål at belyse husets funktion. Prøven består hovedsageligt af uorganisk materiale - teglfragmenter, småsten, grus, flintflager, kalk - samt lidt trækul og nedbrudt organisk materiale. Indholdet af frø m.m. er meget beskedent (tab. 1) - det omfatter et forkullet korn af byg samt enkelte uforkullede frø, et forkullet fragment af mos

samt en del fiskeknogler. Materialet udgør sandsynligvis køkkenaffald, og i så fald har huset evt. været brugt til beboelse.

5. **Drænkanaal:** En drænkanaal af træ (AK 36) dateret til 1200-tallet løber igennem udgravningsfeltet. Der er taget en prøve af fylden for at undersøge drænets funktion samt belyse evt. aktiviteter i nærheden. Fylden består af fint organisk slam, som indeholder utrolig store mængder af frø og frugter. Analyserne viser (tab. 1), at fylden er en blanding af menneskefækalier (madrester og "toiletpapir"-mos), husdyrgødning (fragmenter af bog samt mange frø af planter fra græssede områder), køkkenaffald (pors, humle og fiskeknogler), tærskaffald (fra rug, hvede og hør) samt frø fra ruderalplanter, der har vokset i nærheden.

0.1 English summary: Archaeobotanical analyses from Kompagnistræde, Næstved.

During the autumn and winter of 1995 archaeological investigations were carried out at Kompagnistræde, Næstved (NÆM 1995:104 - NNU j.nr. A7665). The excavation took place close to Kompagnihuset (a late medieval building) on the slope which extends from the terrace Stueklinten down to the River Suså. The area is covered by thick, predominantly organic, deposits and the present-day surface lies about 5 metres over the subsoil, which here consists of glacial sand, with some silt and clay. The lower organic layers consist of fen peat, while the upper layers comprise man-made fill - refuse, midden layers etc. The archaeological structures on the site comprise stabilising layers of brushwood and wattle, branches and timber constructions, a "latrine barrel" and remains of paths, roads and houses. The oldest archaeological layer on the site is dated to the end of the 12th century and the uppermost layers consist of recent fill.

A number of soil samples (43 in all) were taken for archaeobotanical analysis (bilag 1). 34 of the samples were examined and described and of these, 13 were chosen for a full archaeobotanical analysis. 5 aspects of the site were examined.

1. **The lower limit of the archaeological deposits:** Excavations in complex organic deposits are expensive both in time and money. It was therefore very important, during the excavation, to locate the lower limit of the archaeological layers, as it was not considered necessary to excavate the underlying fen peat. The analyses showed that the boundary lay between layers ALM (fen peat) and ARA (refuse and brushwood) (fig. 2; tab. 1) and that there had been over a metre of fen peat at the site at the time of the first human activity, which explains the need for brushwood and other stabilising measures.
2. **The "latrine barrel":** The "latrine barrel" consisted of three oak barrels placed one on top of the other (fig. 3). The barrels were in use later than the 15th century but precise dendro-dates are still awaited. Samples were analysed from the fill in order to confirm the barrels' function and to investigate the contemporary diet. The analyses revealed, however, that the structure, rather than being a latrine, most probably was a well (lower fill) which was filled in with refuse, including human faeces, kitchen refuse, crop-processing waste and animal dung (upper fill), when it went out of use (tab. 2).
3. **Timber constructions:** The archaeological finds lying lowest in the deposits comprised timber constructions and loose pieces of re-used timber. 4 samples were taken from around the timber in order to investigate the nature of the deposits in which it lay. An analysis of the nature of the deposits revealed that the deposits comprised fen peat, although no identifiable seeds and fruits were found. The timber had presumably been laid out so that people could walk over the soft fen peat. It gradually sank down onto the upper layers.

4. **A floor level:** *A sample (ABT) was taken from the floor level of a house (hus II) in order to investigate its function. The analysis (tab. 1) revealed a very few, predominantly carbonised, plant remains, including a barley grain. The evidence is poor but suggests that the house may have had a domestic function.*
5. **A wooden drain channel:** *A wooden drain channel dated to the 13th century ran diagonally across the excavated area. It contained a fill (AOJ) comprising fine organic material with enormous numbers of seeds and fruits (tab. 1). The fill apparently comprised a mixture of human faeces (food remains and moss "toilet paper") animal dung (fragmented beechnuts and many seeds etc. from grazed areas), crop-processing waste (from rye, wheat and flax), kitchen refuse (brewing waste and fish bones) and seeds etc. of ruderal plants growing in the vicinity.*

1. Indledning

I forbindelse med arkæologiske undersøgelser udført af Næstved Museum ved Kompagnistræde, Næstved (NÆM 1995:104/ NNU j.nr. A7665) under ledelse af stud. mag. Lars Krants Larsen, er der med henblik på at belyse en række problemstillinger (se nedenfor) udtaget et antal jordprøver til arkæobotanisk analyse (bilag 1).

Udgravningen foregik tæt ved Kompagnihuset, på det skrånende terræn mellem stueklinten og Susåen, dvs. på grænsen til det gamle havnekarter (Larsen 1996a, 1996b) (fig. 1). Området er dækket af meget tykke, hovedsagelig organiske, aflejringer. Det nuværende gadeniveau ligger ca. 5 meter over undergrunden, som her består af glaciale aflejringer (sand iblandet lidt silt og ler). Arkæologiske anlæg bevaret i de organiske lag omfatter bl.a. stabiliseringslag (grene, ris osv.), løsfundet tømmer og trækonstruktioner, en "latrin", samt rester af stræder, veje og huse. De organiske lag på stedet består dels af naturlige aflejringer (kær/sump tørv) nederst i profilerne, dels opfyld (gødning, affald og andet udsmid) øverst i profilerne. De ældste kulturlag er dateret til slutningen af 1100-tallet (Larsen op.cit.)

2. Problemstillinger

(i) Kulturlagets omfang

En af de vigtigste problemstillinger, der er forsøgt belyst gennem arkæobotaniske analyser, skulle løses allerede under den arkæologiske undersøgelse. Det var vigtigt at kunne lokalisere grænsen mellem kulturlagene og de underliggende naturlige aflejringer, idet det er kostbart både i tid og penge at grave i organiske aflejringer af denne type og idet der ingen faglig begrundelse var for at fortsætte udgravningen længere ned end det nederste kulturlag. For at belyse dette emne er der taget en række jordprøver dels fra sydprofilet - Felt 2 (fig. 2)(Prøve 6 i bilag 1), dels fra østprofilet (ingen tegning)(Prøve 1 i bilag 1).

(ii) "Latrintønden"

I sydprofilet i Felt 1 er der fundet et anlæg, som er tolket som en latrin. Det består af tre egetræstønder stillet oveni hinanden (fig. 3). Anlægget er foreløbig udateret, men er selvfølgelig yngre end de lag det er gravet ned igennem (dvs. yngre end 1400). Resultatet af dendrokronologiske undersøgelser af tøndestavene på NNU afventes. Med det formål at underbygge tolkningen af anlæggets funktion som latrin samt at

undersøge kostvaner m.m. gennem dets brugstid er der udtaget en række prøver fra fylden i tønderne (fig. 3) (Prøve 2 samt Prøve 5 i bilag 1).

(iii) Løsfundet tømmer og trækonstruktioner

Nederst i udgravningen, ved grænsen til den ovennævnte sumptørv, er der fundet en række trækonstruktioner (AK5), omkring hvilke der er udtaget 4 jordprøver for at undersøge sammensætningen af aflejringerne (Prøve 3 i bilag 1).

(iv) Hus II

På et gulvlag hørende til hus II er der fundet et smudslag (ABT), hvorfra der er udtaget en jordprøve med det formål at belyse husets funktion (Prøve 8 i bilag 1).

(v) Drænkanal AK 36

En drænkanal af træ AK 36, der er dateret til 1200-tallet, løber igennem udgravningsfeltet. Der er udtaget en prøve af fylden i drænet (AOJ - Prøve 4; bilag 1) med henblik på at undersøge dets funktion samt belyse evt. aktiviteter i nærheden.

3. Materiale

Der er udtaget i alt 43 prøver (bilag 1), hvoraf 34 er blevet undersøgt og beskrevet (bilag 2). På dette grundlag, og i lyset af de gældende problemstillinger (se ovenfor), blev 13 af de 34 prøver udvalgt til en mere omfattende arkæobotanisk analyse. Det drejer sig om to prøver fra hhv. sumptørven (ALM) og det nederste kulturlag (ARA) i Felt 2 (fig. 2); fem prøver fra "latrintønden" (AE5, APV 60-70, APV 90-100, APV 110-120, APV 130-140) i Felt 1 (fig. 3 og 3A); fire prøver fra laget omkring trækonstruktionen AK5 (AFP1-4); en prøve fra smudslaget (ABT) i hus II samt en prøve (AOJ) fra dræn AK 36.

4. Analysemetode

Prøvernes gennemsnitsstørrelse er på 2-3 liter. En mindre delprøve (på 50 ml) er udtaget fra hver og er slemmet gennem sigter med maskestørrelser på henholdsvis 0,5 og 0,25 mm. De hermed opkoncentrerede planterester er undersøgt og sorteret under et præparationsmikroskop, og er identificeret ved hjælp af forskellige bestemmelsesværker (f.eks. Beijerinck (1947), Berggren (1981) og Katz et al. (1965)) samt en referencesamling bestående af recente frø, frugter m.m. De bestemte planterester m.m. opbevares på NNU. Plantenavnene i rapporten følger Hansen (1981).

5. Analyseresultat og diskussion

Prøvebeskrivelserne angives i bilag 2. Resultatet af de arkæobotaniske analyser præsenteres i tabel 1 og tabel 2, bortset for prøverne AFP1-4. Her var indholdet af identificerbare planterester så ringe, at det ikke kunne betale sig at stille resultaterne op i en tabel. Planteresterne i tabel 1 og tabel 2 er delt op i kategorier, alt efter om der er tale om **kulturplanter**, eller i tilfælde af vilde planter efter deres sædvanlige voksested - **markukrudt** og **ruderatplanter**, **tør bund** (tørre enge, overdrev, skovlysninger), **fugtig bund** (sump, fugtige enge, åbent vand), **hede**, **strand** og

strandenge. Kategorien **økologi ubestemt** bruges i tilfælde, hvor planteresterne ikke har kunnet bestemmes til art (normalt på grund af dårlig bevaringstilstand), og dermed ikke har kunnet henføres til et bestemt voksested. Planteresterne er næsten udelukkende bevaret i uforkullet tilstand. De enkelte forfullede planterester er mærket med *.

(i) **Kulturlagets omfang** (dvs. fastlæggelsen af kulturlagets nedre grænse)

Den foreløbige undersøgelse og beskrivelse af prøverne udtaget nederst i sydprofilen i Felt 2 (AGE, AGF, AGX, APX, ARA, ALM I og ALM II (bilag II) (fig. 2) tyder på, at kulturlagets nedre grænse ligger mellem lag ARA og lag ALM.

Arkæobotanisk analyse af prøverne fra ARA og ALM I er foretaget for at underbygge denne konklusion (tab. 1):

Lag ALM I

Prøve ALM I består af meget komprimeret, findelt organisk materiale (nedbrudt humificeret sumptørv), indeholdene få fragmenter af stængler, få afrundede sandskorn samt ganske få uforkullede frø og frugter. De sidstnævnte omfatter rester af *Rubus* sp (Brombær/Hindbær) samt af ganske få **ukrudtsplanter** (*Polygonum aviculare* (Vej-Pileurt) og *Urtica dioica* (Stor Nælde).

Prøve ALM II har samme sammensætning som ALM I, men indeholder ingen frø eller frugter.

Lag ARA

Lag ARA består af meget findelt organisk materiale med et betydeligt indhold af velbevarede småkviste (lagvis) samt en del uorganisk materiale (afrundede sandskorn og grus). Indholdet af frø og frugter er betydelig større end i ALM - det omfatter rester af en del **kulturplanter** (*Cerealia* (ubestemt korn), *Prunus* sp.(Blomme slægt), *Rubus* sp (Brombær/Hindbær) og *Sambucus nigra* (Alm. Hyld) og en lang række **markukrudt** og **ruderatplanter** (*Agrostemma githago* (Klinter), *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), *C. urbicum* (Rank Gåsefod), *Neslia paniculata* (Rundskulpe), *Polygonum aviculare/ convolvulus* (Vej-/Snerle Pileurt), *P. lapathifolium/ persicaria* (Bleg/ Fersken Pileurt), *Raphanus raphanistrum* (Kiddike), *Rumex acetosella* (Rødknæ), *R. conglomeratus* (Nøgle Skræppe), *Sonchus asper* (Ru-Svinemælk), *Spergula arvensis* (Alm. Spergel), *Stellaria media* (Alm. Fuglegræs), *Thlaspi arvense* (Alm. Pengeurt), *Urtica dioica* (Stor Nælde) og *U. urens* (Liden Nælde) samt enkelte **tørbundsplanter** (*Achillea millefolium* (Alm. Røllike) og *Leontodon autumnalis/hispidus* (Høst-/Stivhåret Borst) og **fugtighedsplanter** (cfr. *Batrachium* (Vandranunkel), *Bidens tripartita* (Fliget Brøndsel), *Epilobium* cfr *hirsutum* (Lådden Dueurt), *Juncus* sp (Siv), *Polygonum minus/hydropiper* (Liden/ Bidende Pileurt), *P. hydropiper* (Bidende Pileurt) og *Ranunculus sceleratus* (Tigger-Ranunkel). Herudover er der fundet et frø af strandplanten *Atriplex prostrata/ litoralis* (Spyd/ Strand Mælde) samt mosfragmenter og mange fiskeknogler og insektdele.

Tolkning: Lag ARA er tydeligvis mere kulturpræget end lag ALM, som består udelukkende af naturlig-dannet sumptørv. ALM indeholder ganske få rester af kultur- og ukrudtsplanter, der kan være kommet fra det ovenliggende lag eller evt. blæst ind fra omgivelserne under lagets dannelse. Derimod er ARA, i kraft af dets

sammensætning og indhold (kvistelag og affald/udsmid), helt klart menneskeskabt. Analyseresultatet viser dermed, at grænsen mellem de naturlige aflejringer og kulturlagene ligger mellem lag ALM og lag ARA, og at der dermed har været et godt 1 meter tykt lag sumptørv på stedet inden de første kulturlag blev dannet. Dette forklarer nødvendigheden af de forskellige stabiliserende anlæg - kvistlag og tømmerkonstruktioner - der karakteriserer de øverste lag sumptørv (se senere) og de nederste kulturlag.

(ii) "Latrintønden"

Der er udtaget 14 prøver i forbindelse med "latrintønden" (fig. 3 og 3A). Prøveserien strækker fra den uforstyrrede sumptørv nedenunder tønderne (C på fig. 3A), og op igennem dens ukomprimerede og efterhånden mere omsatte og sammenblandede fyld med skiftende indhold af ler og andet uorganisk materiale (B på fig. 3A). Øverst i fylden er der en skarp grænse til et meget velbevaret og stærkt lagdelt gødningsagtigt materiale (A på fig. 3A). Mellem det sidstnævnte (A) og den meget faste lerholdige "prop" der lukker den øverste tønde, er der opstået et tomrum på grund af nedbrydningen og komprimeringen af fylden. Alle prøverne er undersøgt og beskrevet (bilag II), hvorefter fem er udvalgt til arkæobotanisk analyse (ALM 130-140, APV 110-120, APV 90-100, APV 60-70 samt prøve AE5 (hvilken svarer til prøver 1-3 på fig. 3A).

Prøve ALM 130-140: Består af komprimeret, meget svagt lagdelt, materiale (sumptørv) med formuldet træ, rhizomer af *Phragmites* (Tagrør) samt større og mindre fragmenter af stængler osv. Den indeholder intet uorganisk materiale. Det eneste frømateriale fundet i prøven er et fragment hver af *Thlaspi arvense* (Alm. Pengeurt) og *Chenopodium* sp. (Gåsefod).

Prøve APV 110-120: Består af løst-komprimeret organisk materiale - ikke synligt lagdelt - med både grove og findelte planterester og træflis, samt en del trækul, teglnister og afrundede sandkorn. Indholdet omfatter enkelte rester af **kulturplanter** (*Corylus avellana* (Hassel), *Humulus lupulus* (Humle), *Linum usitatissimum* (Alm. Hør), *Prunus* sp (Blomme slægt.), *Rubus* sp (Hindbær, Brombær osv.), *Sambucus* sp (Hyld) og *Secale cereale* (Rug)), en hel del frø fra **markukrudt og ruderatplanter** (*Agrostemma githago* (Klinter), *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), *C. urbicum* (Rank Gåsefod), *Neslia paniculata* (Rundskulpe), *Papaver argemone* (Kølle-Valmue), *Polygonum aviculare/convolvulus* (Vej-/Snerle Pileurt), *P. lapathifolium/persicaria* (Bleg/ Fersken Pileurt), *Raphanus raphanistrum* (Kiddike), *Stellaria media* (Alm. Fuglegræs), *Thlaspi arvense* (Alm. Pengeurt), *Urtica dioica* (Stor Nælde) og *Urtica urens* (Liden Nælde) samt **fugtigbundsplanter** (*Cirsium* cfr. *oleraceum* (Kål-Tidse), *Juncus* sp (Siv), *Lychnis flos-cuculi* (Trævlekrone), *Ranunculus sceleratus* (Tigger-Ranunkel). Herudover er der mosfragmenter, fiskeknogler, insektdele og svampesporehuse.

Prøve APV 90-100: Består af løst-komprimeret - ikke synligt lagdelt - organisk materiale med et væsentligt indhold af ler samt findelte planterester, kviste, trækul, knogler og knoglestumper og fragmenter af tegl og mørtel, småsten, grus, og afrundede sandkorn. Indholdet af frø omfatter **kulturplanter** (*Corylus avellana* (Hassel), *Hordeum vulgare* (byg), *Humulus lupulus* (Humle), *Linum usitatissimum* (Alm. Hør), cfr. *Malus* (Æble/Pære), *Myrica gale* (Pors), samt en lang række

markukrudt og ruderatplanter (*Agrostemma githago* (Klinter), *Anthemis cotula* (Stinkende Gåseurt), *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), *C. urbicum* (Rank Gåsefod), *Galeopsis speciosa* (Hamp Hanekro), *Neslia paniculata* (Rundskulpe), *Plantago major* (Glat Vejbred), *Polygonum aviculare/convolvulus* (Vej-/Snerle Pileurt), *P. persicaria/lapathifolium* (Fersken/Bleg Pileurt), *Raphanus raphanistrum* (Kiddike), *Rumex acetosella* (Rødknæ), *Stellaria media* (Alm. Fuglegræs), *Thlaspi arvense* (Alm. Pengeurt) og *Urtica dioica* (Stor Nælde). Herudover er der rester af **tørbundsplanter** (*Leontodon autumnalis/hispidus* (Høst-/Stivhåret Borst), *Linum catharticum* (Vild Hør), *Prunella vulgaris* (Alm. Brunelle), cfr. *Potentilla argentea* () og *Potentilla erecta* (Opret Tormentil) samt **fugtigbundsplanter** (*Alisma plantago-aquatica* (Vejbred-Skeblad), *Glyceria fluitans* (Manna-Sødgræs), *Juncus* sp (Siv), *Leucopus europaeus* (Sværtvæld), *Lychnis flos-cuculi* (Trævlekrone), *Mentha aquatica* (Vand-Mynte), *Scirpus tabermontanae* (Blågrøn Kogleaks). Der er også fundet fragmenter af mos, fiskeknogler, insektdele samt fragmenter af tegl.

Prøve APV 60-70: Består af løst-komprimeret - ikke synligt lagdelt - materiale indeholdende lidt ler samt både grove og findelte planterester, kviste, trækul, knogler og knoglestumper samt tegl og afrundet grus og sandkorn.

Den indeholder rester af en lang række **kulturplanter** (cfr. *Anethum graveolens* (Dild), *Cerealia* (ubestemt korn), *Corylus avellana* (Hassel), *Fagopyrum esculentum* (Boghvede), *Fragaria* sp (Jordbær), *Hordeum vulgare* (Byg), *Humulus lupulus* (Humle), *Linum ussitatissimum* (Alm. Hør), cfr. *Malus* sp (Æble/Pære) og *Myrica gale* (Pors), samt **markukrudt og ruderatplanter** (*Agrostemma githago* (Klinter), *Aphanes arvensis* (Dværgløvefod), *Aphanes microcarpa* (Småfrugtet- Dværgløvefod)), *Anthemis cotula* (Stinkende Gåseurt), *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), *C. urbicum* (Rank Gåsefod), *Descurania sophia* (Finbladet Vejsennep), *Mentha arvensis* (Ager-Mynte), *Neslia paniculata* (Rundskulpe), *Polygonum aviculare* (Vej-Pileurt), *Polygonum aviculare/convolvulus* (Vej-/Snerle Pileurt), *P. persicaria/lapathifolium* (Fersken/Bleg Pileurt), *Potentilla anserina* (Gåse-Potentil), *Raphanus raphanistrum* (Kiddike), *Rumex acetosella* (Rødknæ), *Sonchus asper* (Ru-Svinemælk), *Spergula arvensis* (Alm. Spergel), *Stellaria media* (Alm. Fuglegræs), *Thlaspi arvense* (Alm. Pengeurt), *Urtica dioica* (Stor Nælde) og *U. urens* (Liden Nælde), enkelte **tørbundsplanter** (*Achillea millefolium* (Alm. Røllike), *Anchusa officinalis* (Læge-Oksetunge), *Anthriscus sylvestris* (Vild Kørvel), *Linum catharticum* (Vild Hør) og **fugtigbundsplanter** *Ranunculus sceleratus* (Tigger-Ranunkel) og *Sphagnum* sp. Herudover er der en del mosfragmenter, fiskeknogler, insektdele og fragmenter af tegl.

Prøve AE5: Består af løst-komprimeret og lagdelt, næsten udelukkende organisk materiale indeholdende stumper af brændt ler, kviste, træflis og mos samt ganske lidt afrundet grus og sand. Den indeholder mange frø og andre rester af en lang række **kulturplanter**. Der er bl.a. meget klid (inkl. Byg, Havre og Hvede), avner og aksdele af hhv. Havre og Rug, tærskaffald af Hør, frø m.m. af Humle og Pors, frugtsten af *Prunus* cfr. *insititia* (Kræge) og *Malus* sp (Æble/Pære), nøddeskaller af *Corylus avellana* (Hassel). Der er også mange frø af **markukrudt og ruderatplanter** (*Agrostemma githago* (Klinter), *Aphanes arvensis* (Dværgløvefod), *Anthemis ruthenica*, *Bromus* sp (Hejre), *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), cfr. *Chrysanthemum segetum* (Gul Okseøje), *Euphorbia helioscopia* (Skærm-Vortemælk), *Lepidium campestre* (Salomons Lysestage), *Neslia paniculata*

(Rundskulpe), *Plantago lanceolata* (Lancet Vejbred), *P. Major* (Glat Vejbred), *Polygonum aviculare* (Vej-Pileurt), *Polygonum aviculare/convolvulus* (Vej-/Snerle Pileurt), *Polygonum convolvulus* (Snerle Pileurt), *P. persicaria/lapathifolium* (Fersken/Bleg Pileurt), *Raphanus raphanistrum* (Kiddike), *Rumex acetosella* (Rødknæ), *Scleranthus annuus* (Enårig Knavel), *Spergula arvensis* (Alm. Spergel), *Stellaria media* (Alm. Fuglegræs), *Thlaspi arvense* (Alm. Pengeurt) og *Urtica dioica* (Stor Nælde) og en af række **tørbundsplanter** (cfr. *Camelina microcarpa* (Småskulpet Dodder), *Cichorium intybus* (Cikorie), *Crepis/Hieracium* (Høgeskæg/Høgeurt), cfr. *Daucus carota* (Vild Gulerod), cfr. *Hypochoeris maculata* (Plettet Kongepen); *Leontodon autumnalis/hispidus* (Høst/Stivhåret Borst), *Linum catharticum* (Vild Hør), *Prunella vulgaris* (Alm. Brunelle), *Rhinanthus sp* (Skjaller)) samt enkelte frø fra planter fra **fugtig bund** (*Lychnis flos-cuculi* (Trævlekrone), *Ranunculus acris* (Bidende Ranunkel), *Ranunculus reptans* (Krybende Ranunkel), **hede** (*Erica tetralix*) og **strand** og **strandeng** (*Salicornia sp* (Salturt), cfr. *Triglochin maritima* (Strand-Trehage). Herudover er der fundet mange mos-fragmenter, knopper og knopskæl, svampesporehuse, insektdele samt nogle fiskeknogler.

Tolkning: Den nederste prøve (130-140) består af rene uforstyrrede naturlige aflejringer (sump el. kær-tørv). Bunden af tøndens er slået ud inden den er gravet ned. Overgangen mellem tørven og fylden i tøndens ligger ved ca. 120 cm. De nederste tre fjerdedele af fylden i tøndens (50-120cm) består af en grundmasse af findelt organisk materiale med et skiftende (varierende) indhold af uorganisk materiale (især ler men også sand, grus, småsten, mørtel og fragmenter af tegl). Af organiske rester er der træflis, trækul og fragmenter af knogler. Hele knogler optræder i den øverste del. Indholdet af frø er beskedent, men stiger efterhånden op igennem fylden (dvs. der er flest frø osv. i prøven fra 60-70 cm). Der er dog intet i denne del af fylden (B) der tyder på tilstedeværelsen af fækalier. Materialet ligner snarere noget der tilfældigt er skyllet, smidt eller blæst ind i tønderne, og anlæggets funktion har givetvis været som brønd fremfor latrin. Bevaringsforholdene i tøndens har været optimale (jvf. indholdet af prøve AE5), dvs. såfremt fækalierester havde været tilstede så havde de også været bevaret.

Ved 50 cm sker der en markant ændring i fyldens karakter og sammensætning. Mellem 50 cm og toppen af fylden (A på fig. 3A) er aflejringerne tydeligt lagdelte. De består af meget velbevaret, ukomprimeret, hovedsagelig organisk, materiale omfattende halm, kviste, grene, hele og fragmenterede knogler, mos, lidt grus og sand, samt utrolig mange frø. Sammensætningen af disse rester kan bedst tolkes som en blanding af menneskefækalier (klid og fragmenterede frø af markukrudt), husdyrgødning (findelt plantemateriale og frø fra planter voksende på tør og fugtig bund, strand og hede), køkken-affald (knogler, rester af hasselnødder, kræge, æble/pære, humle og pors) samt tærskaffald fra både korn og hør (aksdele o.l. fra havre og rug samt kapseldele af hør).

På grundlag af disse analyser er det mest nærliggende at tolke anlægget som en brønd. Denne konklusion understøttes af andre indicier, f.eks. er tønderne gravet helt ned til den vandførende sumptørv, dvs. meget dybere end nødvendigt for en latrin. Ligeledes, er bunden af den nederste tønde slået ud, hvilket passer fint i forbindelse med en brønd men er meget upraktisk i en latrin, der skal tømmes jævnlige.

Brønden er efterhånden siltet til og er tilsyneladende gået ud af funktion, hvorefter den er kastet til i en eller flere omgange med et meget groft og løst gødningsagtigt

materiale, der er analyseret i prøve AE5. Til sidst er tønderne lukket (evt. bevidst) med en "prop" af et meget fast leret materiale. Senere er fyldmaterialet sunket lidt sammen, så der er opstået et tomrum mellem den øverste del af fylden og "proppen".

(iii) Løsfundet tømmer og trækonstruktioner

I de nederste lag ved grænsen til sumptørven blev fundet en række trækonstruktioner (AK5). Der er udtaget 4 jordprøver for at undersøge sammensætningen af de aflejringer som trækonstruktionerne ligger i (Prøve 3; bilag 1) De fire prøver er mere eller mindre ens i sammensætningen. De består af en stærkt komprimeret og findelt, men ikke synligt lagdelt, organisk grundmasse indeholdende fragmenter af nedbrudt træ, stængler m.m. samt en anelse sand (afrundede sandskorn). Der er ingen identificerbare frø fundet.

Materialet består af sump-/kærtørv som trædelene tilsyneladende er sunket ned i. Trædelene, samt kvistlagene som også ses omkring dette niveau, har formodentlig være en forudsætning for at man overhovedet har kunnet færdes nogenlunde tørskoet på området.

(iv) Hus II

På et gulvlag hørende til hus II er der fundet et smudslag (ABT). Der er udtaget en jordprøve fra smudslaget med henblik på at belyse husets funktion (Prøve 8; bilag 1).

Prøven består hovedsageligt af uorganisk materiale - teglfragmenter, småsten, grus, flintflager, kalk - samt lidt trækul og nedbrudt organisk materiale. Indholdet af frø m.m. er meget beskedent - det omfatter et forkullet korn af byg samt enkelte uforkullede frø af *Chenopodium* sp (Gåsefod) samt *Cyperaceae* (Halvgræsfamilien). Herudover er der fundet et forkullet fragment af mos samt en del fiskeknogler. Lagets indhold udgør et meget spinkelt grundlag for en tolkning m.h.t. husets funktion. Materialet udgør sandsynligvis køkkenaffald, og i så fald har huset været brugt til beboelse.

(v) Drænkanal AK 36

En drænkanal af træ, AK 36, dateret til 1200-tallet, løber igennem udgravningsfeltet. Der er taget en prøve af fylden i drænet (AOJ - Prøve 4; bilag 1) for at undersøge dets funktion samt belyse evt. aktiviteter i nærheden. Det vides ikke hvor til og fra drænet har ført dets indhold.

Prøven består af fint organisk slam indeholdende enkelte små knoglefragmenter, meget findelte vedstykker med større træspåner, bladfragmenter og halm - enkelte trækulsfragmenter, samt lidt fint sand. Indholdet af frø og frugter o.l. er overvældende. Rester af **kulturplanter** omfatter cfr. *Apium graveolens* (cfr. Vild el. Dyrkede Seleri), *Avena* sp (Havre), *Camelina* sp (Sæd-Dodder), *Cerealia* (ubestemt korn), *Corylus avellana* (Hassel), *Fagus sylvatica* (Bøg), cfr. *Ficus* (cfr. Figen), *Fragaria vesca* (Skov-Jordbær), *Humulus lupulus* (Humle), *Linum ussitatissimum* (Alm. Hør), *Myrica gale* (Pors), *Rubus* cfr. *fruticosus* (cfr. Brombær), *Sambucus* sp (Hyld), *Secale cereale* (Rug), *Sinapis arvensis* (Ager-Sennep) og *Triticum* (Hvede). **Markukrudt og ruderatplanter** er repræsenteret ved *Agrostemma githago* (Klinte), *Aphanes arvensis* (Dværøgløvefod), *Amaranthus* sp (Amarant), *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), *C. glaucum/rubrum/botryoides* (Blågrøn/Rød/Drue Gåsefod), *C. cfr. suecicum* (Grøn Gåsefod), *C. urbicum* (Rank Gåsefod), *Erysimum cheiranthoides* (Gyldenlak-Hjørneklap), *Euphorbia helioscopia* (Skærm-Vortemælk),

Galeopsis speciosa (Hamp-Hanekro), Neslia paniculata (Rundskulpe), P. major (Glat Vejbred), Polygonum aviculare/convolvulus (Vej-/Snerle Pileurt), P. persicaria/lapathifolium (Fersken/Bleg Pileurt), Raphanus raphanistrum (Kiddike), Rumex acetosella (Rødknæ), R. conglomeratus/palustris (Nøgle/Sump-Skræppe), R. crispus (Kruset Skræppe), Scleranthus annuus (Enårig Knavel), Sonchus asper (Rusvinemælk), S. arvensis (Ager-Svinemælk), Sparganium angustifolium (Alm. Spergel), Stellaria media (Alm. Fuglegræs), Thlaspi arvense (Alm. Pengeurt), Urtica dioica (Stor Nælde) og Urtica urens (Liden Nælde). **Tørbundsplanter** er også velrepræsenteret - der er fundet rester af: Achillea millefolium (Alm. Røllike), Acinos arvensis (Voldtimian), Camelina microcarpa (Småskulptet Dodder), Centaurea jacea (Alm. Knopurt), C. scabiosa (Stor Knopurt), Cichorium intybus (Cikorie), Clinopodium vulgare (Kransbørste), Crepis/Hieracium (Høgeskæg/Høgeurt), Daucus carota (Vild Gulerod), Galium cfr. Verum (Gul/Rank Snerre), Lapsana communis (Haremad), Leontodon autumnalis/hispidus (Høst-/Stivhåret Borst), Leucanthemum vulgare (Hvid Okseøje), Linum catharticum (Vild Hør), Myosotis cfr. arvensis (Mark-Forglemmigej), Prunella vulgaris (Alm. Brunelle), Potentilla erecta (Opret Tormentil), Torilis japonica (Hvas Randfrø). **Fugtigbundsplanter** omfatter: Alisma plantago-aquatica (Vejbred-Skeblad), Bidens sp (Brøndsel), Caltha palustris (Eng-Kabbaleje), Carex leporina (sekt. Vulpina) (Hare Star), C. cfr. vulpina (Ræve-Star), cfr. Conium maculatum (Skarntyde), Eleocharis palustris (Sumpstrå), Filipendula (Mjødurt), Glyceria fluitans (Manna-Sødgræs), Siv (Juncus sp), Mentha aquatica (Vand-Mynte), cfr. Oenanthe fistulosa (Vand-Klaseskærm), Ranunculus flammula (Kær-Ranunkel), Ranunculus sceleratus (Tigger-Ranunkel), Scirpus sylvaticus (Skov-Kogleaks), Sphagnum sp, Stellaria cfr. alsine (Sump-Fladstjerne) og Stellaria palustris (Kær-Fladstjerne). Endelig er der en blanding af Erica tetralix (Klokkelyng) fra **heden** samt frø af Carex otrubae (sekt. Vulpina) Sylt-Star og Triglochin maritima (Strand-Trehage) fra **strande** og **strandenge**. Blandt diverse andre fund er der mange mosfragmenter, insektdele, fiskeknogler, samt enkelte svampesporehuse og fragmenter af tegl.

Tolkning:

Drækanalen er dateret til 1200-tallet, men indeholdet (fylden) er muligvis noget yngre. Tilsyneladende består indholdet af en blanding af både menneskefækalier (klid, frø af, Hør, Brombær, Skov-Jordbær og evt. Figen samt mosfragmenter(toiletpapir), knoglefragmenter og evt. nogle af fiskeknoglerne) og husdyrgødning (findelt plantemateriale, fragmenterede frø fra Bøg (bog) samt mange frø fra planter voksende på enten tør eller fugtig bund), træspåner, savsmuld, tærskaffald (aksdele af Rug og Hvede, kapselfragmenter og frø af Hør) og køkkenaffald (frø af Humle og Pors, fiskeknogler) samt frø fra ruderalplanter der har vokset i området.

5. Referencer

- Beijerinck, W. (1947) Zadenatlas der Nederlandsche Flora. Veenman & Zonen, Wageningen.
- Berggren, G. (1981) Atlas of Seeds - Part 3 Salicaceae-Cruciferae. Swedish Museum of Natural History, Stockholm.
- Hansen, K. (1981) Dansk Feltflora. Gyldendal, Copenhagen.
- Katz, N.J., Katz, S.V. and Kipiani, M.G. (1965) Atlas and Keys of Fruits and Seeds

occurring in the Quaternary Deposits of the USSR. Nauka, Moscow.

Larsen, L.K. (1996a) Kompagnistræde: Arkæologisk Undersøgelse NÆM 1995:104. Næstved Museum 1996.

Larsen, L.K. (1996b) Ved Kompagnistræde - fra Næstveds middealderlige havnekvarter. Liv og Levn 10 (1996) 18-23.

Bilag 1:

Prøver udtaget til arkæobotanisk analyse jvf. oversigten (s.41-42) i udgravningsberetningen ved Lars Krants Larsen (Larsen 1996a) (# = undersøgt og beskrevet; □ arkæobotanisk analyse er udført)

Prøve 1: udtaget d. 10/11-1995 i østprofilet.

ALL = DR ris-/grenelag

AGF = DR1

AGX = DR2

ALM = DR3-DR7

Orienterende prøver - kun foreløbig analyse udført - resultatet svarer til analyserne af tilsvarende lag fra sydprofil Felt 2 (prøve 6 - senere).

Prøve 2: udtaget d.27/10-1995 i AK6 (øverste del af latrintønden - se også prøve 5)

AFA "prop i tønden" #

Prøve 3: udtaget d. 31/10-1995 i laget omkring AK5 - aflejringer omkring trækonstruktioner

AFP1#

AFP2#

AFP3#

AFP4#

Prøve 4: udtaget d. 29/11-1995 - fyldet i AK36 - drænkana

AOJ#□

Prøve 5: udtaget d. 7/12-1995 fortsættelse af prøve 2 fra AK6 ("latrintønden")

APT = DR1# = tilsammen AE5#□ (foreløbig prøve indsendt i aug/sept 1995)

DR2#

DR3#

APV = 45-50#

50-60#

60-70#□

70-80#

80-90#

90-100#□

100-110#

110-120#□

ALM = 120-130#

130-140#□

Prøve 6: udtaget d. 7/12-1995 i sydprofilet Felt 2 ved koordinaterne 113,25/102,75

AGE#

AGF#
AGX#
APX = DRA#
ARA = DRB#□
ALM I= DRC#□
ALM II =DRD#

Prøve 7: udtaget d. 7/12-1995 i sydprofilet Felt 1 ved koordinaterne 102,00/103,15

ALM#
APA#
AOX#
AFT#
AFS#
AHA#

Prøve 8: udtaget d. 7/12-1995 i sydprofilet muligt smudslag fra Hus II
ABT#□

Prøve 9: udtaget d. 7/12-1995 i den østlige del af felt 2 - to drænrør presses ned i ALM ved hjælp af gravmaskinen. Ingen af dem når dog steril undergrund. Drænrør 2 blev delvist ødelagt.

Bilag 2:

Prøvebeskrivelser for de undersøgte prøver. Prøvernes struktur og sammensætning er undersøgt bl.a. ved at undersøge den ubehandlede prøver under mikroskop.

Felt 1 - Sydprofil T31 i Larsen (1996) "Latrintønden" (prøve 2 og prøve 5 jvf. Larsen 1996, s.41-42)

AFA - "prop" - svagt lagdelt hovedsageligt organisk (men "leret") materiale (forholdsvis nedbrudt) med et lille indhold af afrundede sandkorn

APT/DR1-3 - løst-komprimeret og lagdelt hovedsageligt organisk materiale (forholdsvis nedbrudt) indeholdende brændt ler, kviste, vedstykker (træflis), mos og mange frø samt lidt afrundede sand og grus.

AE5 (svarer til APT/DR1-3) samme beskrivelse.

Den vaskede prøve bestående næsten udelukkende af organisk materiale - fragmenter af velbevaret plantemateriale i alle størrelser, frø m.m.

APV 45-50 - stærkt lagdelt organisk materiale indeholdende fragmenter af halm, stængler, mos og vedstykker samt frø og en smule afrundede sandkorn (cfr. APT)

APV 50-60 - løst-komprimeret organisk materiale - ikke synligt lagdelt. Indeholder vedstykker (træflis) større knogler samt lidt sand (afrundede korn).

APV 60-70 - løst komprimeret organisk materiale med lidt ler - ikke synligt lagdelt. Indeholder groft- og findelt planterester, kviste, knogler og knoglestumper samt tegl og afrundede sandkorn.

De vaskede prøve indeholdt vedstykker, kvistefragmenter og velbevaret planterester, trækul, meget uorganisk materiale, dvs. småsten, grus og især fint sand (afrundede)

APV 70-80 - ikke undersøgt ?tabt?

APV 80-90 - løst komprimeret organisk materiale med lidt ler - ikke synligt lagdelt. Indeholder groft- og findelt planterester, kviste, knogler og knoglestumper samt tegl og afrundede sandkorn.

APV 90-100 - løst komprimeret organisk materiale med et væsentligt lerindhold - ikke synligt lagdelt. Indeholder mest findelt (fremfor grovere) planterester, kviste, knogler og knoglestumper samt tegl og afrundede sandkorn.

Den vaskede prøve indeholdt klumper af brændt ler, ?mørtel, småsten, grus, en hel del fint, afrundet sandkorn, små knoglestumper, en del trækul men består mest af træflis, kviste osv.

APV 100-110 - løst komprimeret organisk materiale med lerklumper - ikke synligt lagdelt. Indeholder groft- og findelt planterester, fragmenter af hasselnødder, enkelte kviste og træstykker, større knogler og knoglestumper samt en del tegl og afrundede

sandkorn.

APV110-120 - løst komprimeret organisk materiale - ikke synligt lagdelt. Indeholder både groft- og findelt planterester og træflis samt en del teglfragmenter og afrundede sandkorn.

Den vaskede prøve indeholdt vedstykker, fragmenter af stængler og grene samt klumper af findelt vegetabilsk materiale. Herudover er der fundet enkelte større og mindre fragmenter af trækul

ALM 120-130 - ikke lagdelt (homogen) grundmasse bestående af meget nedbrudt/findelt organisk materiale indeholdende en del grovere plantedele samt enkelte kantede partikler af kvartzlignede materiale.

ALM 130-140 - komprimeret lagdelt organisk materiale (sump- eller kærtørv) med formuldet træ, rhizomer af tagrør samt andre større fragmenter af stængler osv. - indeholder ingen uorganisk materiale.

Den vaskede prøve består næsten udelukkende af nedbrudte træstykker samt fragmenter af stængler af diverse art.

Prøveserien udtaget i sydprofilet Felt 1 ved koordinaterne 102,00/103,15 (Prøve 7)

ALM - meget komprimeret, findelt og nedbrudt (humus med KOH) organisk materiale (ikke synligt lagdelt), indeholdende ganske få fragmenter af stængler samt få afrundede sandkorn.

APA - meget komprimeret og findelt organisk grundmasse (ikke synligt lagdelt) indeholdende en del grovere plantemateriale inkl. vedstykker og frø (bl.a. *Lycopus europaeus* og *Ranunculus sceleratus*) samt få afrundede sandkorn.

AOX - meget komprimeret og lagdelt organisk materiale indeholdende fragmenter af halm, avner og evt. tagrør samt lidt sand og grus.

AFT - findelt organisk grundmasse hverken komprimeret eller lagdelt indeholder grovere fragmenter af plantemateriale samt ukrudtsfrø f.eks. *Polygonum persicaria*. Lidt uorganisk materiale (sand).

AFS - meget komprimeret delvis lagdelt og rimelig nedbrudt organisk grundmasse indeholdende fragmenter af halm, avner, lyngkviste, fluepupper samt sand.

AHA - stærkt lagdelt organisk materiale indeholdende velbevarede fragmenter af halm og avner samt kviste, porsefrø, sand, grus og småsten.

Prøveserien udtaget i sydprofil Felt 2 ved koordinaterne 113,25/102,75 (Prøve 6 jvf. Larsen 1996)

AGE - findelt organisk materiale (ikke synligt lagdelt), indeholdende MEGET træ

(pinde, kviste og stokke), en del grovere plantemateriale (bl.a. fragmenter af halm og akse) og frø, samt sand og grus.

AGF - findelt organisk materiale (ikke synligt lagdelt), med et større indhold af grovere (men ikke groft) plantemateriale, stængler, frø, træspåner, æggeskal og lidt uorganisk materiale (sand).

AGX - findelt organisk materiale (ikke synligt lagdelt), med større knogler, små fragmenter af hasselnødder, vedstykker samt lidt uorganisk materiale (afrundede sand og grus).

APX = DRA - meget findelt organisk materiale (ikke synligt lagdelt) indeholdende meget fine fragmenter af organisk materiale samt en del afrundede sandkorn.

ARA = DRB - meget findelt organisk materiale med betydeligt indhold af velbevarede kviste (lagvis) samt uorganisk materiale (afrundede sand med lidt grus). Frø af *Ranunculus sceleratus*

Den vaskede prøve består af groft plantemateriale (kviste, fragmenter af ved, stængler osv.) samt klumper af mere findelt organisk materiale og enkelte trækulsfragmenter - meget lidt uorganisk materiale.

ALM = DRC - meget komprimeret, nedbrudt (humus - KOH test) og findelt organisk materiale (ikke synligt lagdelt), indeholdende få små fragmenter af stængler samt ganske få afrundede sand korn (sumptørv).

Vaskede prøver - kun få rester af temmelig nedbrudt plantemateriale tilbage efter slemning.

ALM = DRD - som DRC.

Prøver udtaget omkring AK5 (aflejringer omkring trækonstruktioner m.m.) (Prøve 3 jvf. Larsen 1996)

AFP1-4 (prøverne er ± ens) Stærkt komprimeret, men ikke synligt lagdelt, meget findelt organisk materiale indeholdende en del fragmenter af nedbrudt træ, stængler m.m. samt en anelse sand (afrundede korn).

Prøve udtaget fra fylden i AK36 (dræn) (Prøve 4 jvf. Larsen (1996))

AOJ - fint organisk slam indeholdende enkelte små knoglefragmenter samt lidt fint sand, ingen lagdeling.

Vaskede prøve - består af meget findelt vedstykker med større træspåner bladfragmenter og halm - enkelte trækulsfragmenter.

Prøve udtaget fra et smudslag (ABT) fundet i hus II (Prøve 8 jvf. Larsen (1996))

ABT - meget leret materiale indeholdende teglfragmenter, småsten, grus, flintflager, kalk - samt lidt trækul og nedbrudt organisk materiale.

Tabel 1: Arkæobotaniske analyser af prøver fra Kompagnistræde, Næstved David Earle Robinson & Jan Andreas Harild 1995/96			ALM	ARA	AOJ	ABT
			kærtørv	kulturlag	dræn	smudslag
			før 1100	ca. 1225	ca. 1225-1275	ca. 1250-1350
Dyrkede og indsamlede planter		del (frø - med mindre der står andet)	50 ml	50 ml	250 ml	50 ml
cfr. <i>Apium graveolens</i>	Vild Selleri				1	
<i>Avena</i> sp	Havre	korn/klid			1 + F	
<i>Camelina</i> sp	Sæd-Dodder?	skulpe			9F	
<i>Cerealia</i>	ubestemt korn	korn *		1		2F
		korn/klid			6 + 59F	
<i>Corylus avellana</i>	Hassel	nødde-skal			10F	
<i>Fagus sylvatica</i>	Bøg				290F	
cfr. <i>Ficus</i>	evt. Figen				10	
<i>Fragaria vesca</i>	Skov-Jordbær				5	
<i>Hordeum vulgare</i>	Byg	korn *				1
		aksled		12		
<i>Humulus lupulus</i>	Humle				60F	
<i>Linum usitatissimum</i>	Alm. Hør				5 + 100F	
		kapsel			350F	
<i>Myrica gale</i>	Pors				13	
<i>Prunus</i> sp	Blomme m.m.	sten		F		
<i>Rubus</i> sp	Brombær o.s.v.		½ + F	1 + 2F		
<i>Rubus</i> cfr. <i>fruticosus</i>	cfr. Brombær				5	
<i>Sambucus</i> sp	Hylde				10F	
<i>Sambucus</i> cfr. <i>nigra</i>	Alm. Hylde			1½ + 9F		
<i>Secale cereale</i>	Rug	aksdel			35	
<i>Sinapis arvensis</i>	Ager-Sennep				1	
<i>Triticum</i> sp	Hvede	aksdel			1½	
Markkrudt og ruderalplanter			ALM	ARA	AOJ	ABT
<i>Agrostemma githago</i>	Klinter			32F	12 + 500F	
<i>Aphanes arvensis</i>	Dværgløvefod				5	
<i>Amaranthus</i> sp	Amarant				1	
<i>Chenopodium album</i>	Hvidmelet Gåsefod			3 + 4F	45 + 40F	
<i>C. glaucum/rubrum/botry.</i>	Blågrøn/Rød/Drue Gåsefod				2	

<i>C. cfr. suecicum</i>	Grøn Gåsefod				2	
<i>C. urbicum</i>	Finbladet Gåsefod			5½	3	
<i>Erysimum cheiranthoides</i>	Gyldenlak-Hjørneklap				4	
<i>Euphorbia helioscopia</i>	Shærm Vortemælk				20F	
<i>Galeopsis speciosa</i>	Hamp-Hanekro				1	
<i>Mentha arvensis</i>	Ager-Mynte				5	
<i>Neslia paniculata</i>	Rundskulpe	kapsel		4F	2½ + 20F	
<i>Plantago major</i>	Glat Vejbred				30	
<i>Polygonum aviculare</i>	Vej Pileurt		2			
<i>Polygonum avic./conv.</i>	Vej/Snerle Pileurt			3F	65F	
<i>P. lapath/pers.</i>	Bleg/Fersken Pileurt			1 + 2F	20 + 50F	
<i>Raphanus raphanistrum</i>	Kiddike	skulpe-led		5F	200F	
<i>Rumex acetosella</i>	Rødknæ			1	2½ + 10F	
					1	
<i>Rumex conglomer./palust.</i>	Nøgle-Skræppe	frø + bløst		1		
<i>Rumex crispus</i>	Kruset Skræppe				1	
		bløster			6	
<i>Scleranthus annuus</i>	Enårig Knawel				5 + 15F	
<i>Setaria viridis</i>	Grøn Skærmaks				2	
<i>Sonchus cfr. asper</i>	cfr. Ru-Svinemælk				5	
<i>Sonchus asper</i>	Ru-Svinemælk			½ + F		
<i>Sonchus arvensis</i>	Ager-Svinemælk				5	
<i>Spergula arvensis</i>	Alm. Spergel			½	20 + 10F	
<i>Stellaria media</i>	Alm. Fuglegræs			10½ + 4F	10 + 15F	
<i>Thlaspi arvense</i>	Alm. Pengeurt			5F	7½	
<i>Urtica dioica</i>	Stor Nælde		2½	100½	10	
<i>Urtica urens</i>	Liden Nælde			1½		
Tør bund - tæreg, overdrev, skovlysninger			ALM	ARA	AOJ	ABT
<i>Achillea millefolium</i>	Alm. Røllike			1	44	
<i>Acinos arvensis</i>	Voldtimian				5	
<i>Camelina microcarpa</i>	Småskulpet Dodder				4	
<i>Centaurea jacea</i>	Almindelig Knopurt				2	
<i>Centaurea scabiosa</i>	Stor Knopurt				1	
<i>Cichorium intybus</i>	Cikorie				10	
<i>Clinopodium vulgare</i>	Kransbørste				1	
<i>Crepis/Hieracium</i>	Høgeskæg/Høgeurt				12	
<i>Daucus carota</i>	Vild Gulerod				4½	

Galium cfr. verum	Gul/Rank Snørre				5	
Lapsana communis	Haremad				2	
Leontodon autumnalis/hispidus	Høst-/Stivhåret Borst			½	5	
Leucanthemum vulgare	Hvid Okseøje				F	
Linum catharticum	Vild Hør				15	
Myosotis cfr. arvensis	Mark-Forglemmigej				5	
Prunella vulgaris	Alm. Brunelle				16½ + 5F	
Potentilla erecta	Opret Potentil				1	
Torilis japonica	Hvas Randfrø				2½ + 10F	
Fugtig bund - sump, fugtig eng, åbent vand			ALM	ARA	AOJ	ABT
Alisma plantago-aquatica	Vejbred Skeblad	hylstre			1	
Bidens tripartita	Fliget Brøndsel			4 + 18F		
Bidens sp	Brøndsel				5F	
Caltha palustris	Eng-Kabbaleje				5	
Carex otrubae (sekt. vulp.)	Sylt-Star(strandenge)				1	
Carex leporina (sekt. vulp.)	Hare-Star				1	
cfr. Conium maculatum	Skarntyde				1	
Eleocharis palustris	Sumpstrå				3	
Epilobium cfr. hirsutum	Lådden Dueurt			8		
Filipendula sp	Mjødurt				5F	
Glyceria fluitans	Manna- Sødgræs				5	
Juncus sp	Siv			++	350	
Mentha aquatica	Vand-Mynte				5	
cfr. Oenanthe fistulosa	Vand-Klaseskærm				1	
Polygonum minus/hydrop.	Liden/Bidende Pileurt			3 + 2F		
Polygonum hydropiper	Bidende Pileurt		12 + 4F	12		
Ranunculus flammula	Kær-Ranunkel				12½	
Ranunculus sceleratus	Tigger- Ranunkel			114½	32½	
Scirpus sylvatica	Skov-Kogleaks				2	
Sphagnum sp		blade			15	
Stellaria cfr. alsine	Sump-Fladstjerne				5	
Stellaria palustris	Kær-Fladstjerne				½	
Hede			ALM	ARA	AOJ	ABT
Erica tetralix	Klokkelyng	blade			1	
Strand/Strandenge			ALM	ARA	AOJ	ABT

Atriplex prostrata/litoral.	Spyd/Strand-Mælde			2		
Carex cfr. vulpina	Ræve-Star (ferskvand)				5	
Triglochin maritima	Strand-Trehage				15	
Økologi ubestemt			ALM	ARA	AOJ	ABT
Asteraceae	Kurvblomstfam				5 + 10F	
Atriplex sp	Mælde			1	15 + 5F	
Brassicaceae	Kålfamilien			4F	45F	
Caryophyllaceae	Nellikefam.			2F		
Chenopodium	Gåsefod			11½ + 10F	10 + 25F	4F
Cirsium/Carduus	Tidsel				10 + 10F	
Cyperaceae	Halvgræsfamilien			19 + 7F	94 + 60F	1 + 3F
Fabaceae	Ærteblomstfam.	bløst			30	
Galeopsis sp	Hanekro			4F	10 + 10F	
Lamium sp	Tvetand				1 + F	
Lysimachia sp	Fredløs				5	
Poaceae	Græsser			1	340	
Polygonum sp	Pileurter			2 + 9F	15F	
Potentilla sp	Potentil				5F	
Ranunculus sp	Ranunkel			3 + F	5 + 20F	
Rumex sp	Skræppe		2F	8 + 14F	10 + 25F	
Stellaria sp	Fladstjerne		1 + F	7 + 3F		
Veronica sp	Ærenpris			1		
Viola sp	Viol		1		5	
		kapsel			25F	
Diverse			ALM	ARA	AOJ	ABT
Mos fragmenter			2F	9F	400F	F*
Fiskeknogle				ca.100	ca.75	120
Insektdele			2F	ca.35F	ca.750F	1F
Tegl/mursten					3F	
Svampesporehuse			3F	ca.35	+	
Ubestemte dele			3F	55F	154F	4F + 1*

Tabel 2: Arkæobotaniske analyser af prøver fra "Latrintønden"
Kompagnistræde, Næstved

David Earle Robinson & Jan Andreas Harild 1995/96

Dyrkede og indsamlede planter		del (frø - med mindre der står andet)	ALM	APV	APV	APV	APV	AE5
			130-140	110-120	90-100	60-70	PR. 1-3	
cfr. Anethum graveolens	Dild		50 ml	50 ml			2+2F	50 ml
Avena sativa	Dyrket Havre	blomsterbase						3
Avena sp	Havre	klid						+
Cerealia	ubestemt korn	korn *					4+7F	
Corylus avellana	Hassel	klid					2F	7+214F
Fagopyrum esculentum	Boghvede	nødde-skal		F	12F		6F	F
Fragaria sp	Jordbær						3	
Hordeum vulgare	Byg	korn *			1		5	
		aksel			18		7	
		klid						+
Humulus lupulus	Humle			F	8F		6F	1+6F
Linum usitatissimum	Alm. Hør			4F	2F		1	7+56F
							1	
		kapsel		F	5F		2F	141F
cfr. Malus sp	Æble/Pære	kernerhus						2F
					F		F	1
Myrica gale	Pors	blåde			6+F		4½	16+14F
		sten						1+14F
Prunus sp	Blomme slægt	sten		2F				
Prunus domestica cfr. insititia	Kræge	sten						1

P. lapath/pers.	Bleg/Fersken Pileurt			2½+4F	2½+6F	6½+12F	32+20F
Potentilla anserina	Gåse-Potentil	frø*				1	
Raphanus raphanistrum	Kiddike	skulpe-led		4F	62F	½+59F	2½+335F
Rumex acetosella	Rødknø				1+3F	2+F	14½+2F
Scleranthus annuus	Enårig Knawel						3+5F
Sonchus asper	Ru-Svinemælk					2	
Spergula arvensis	Alm. Spergel					1½+5F	15+7F
Stellaria media	Alm. Fuglegræs			7+3F	5	7+7F	9+7F
Thlaspi arvense	Alm. Pengeurt		F	4F	1+5F	4+15F	16½+4F
Urtica dioica	Stor Nælde			56+F	1	3	4
Urtica urens	Liden Nælde			F		3½+F	
Tør bund - tørng, overdrev, skovlysninger			130-140	110-120	90-100	60-70	AE5
Achillea millefolium	Alm. Røllike					1	
Anchusa officinalis	Læge-Oksetunge					2	
Anthriscus sylvestris	Vild Kørvel					2	
cfr. Camelina microcarpa	Småskulptet Dodder						1
Cichorium intybus	Cikorie						½+3F
Crepis/Hieracium	Høgeskæg/Høgeurt						1
cfr. Daucus carota	Vild Gulerod						1
cfr. Hypochaeris maculata	Plettet Kongepen						F
Leontodon autumnalis/hispidus	Høst-/Stivhåret Borst				1		7
Linum catharticum	Vild Hør				1	1	2
Prunella vulgaris	Alm. Brunelle				F		3
cfr. Potentilla argentea	Sølv-Potentil				1		
Potentilla erecta	Opret Potentil				1		
Rhinanthus sp	Skjaller sp						1
Fugtig bund - sump, fugtig eng			130-140	110-120	90-100	60-70	AE5

<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Vejbred Skeblad						1			
cfr. <i>Batrachium</i> sp	Vandranunkel								3½ + F	
<i>Cirsium</i> cfr. <i>oleraceum</i>	Kål-Tidse		1½				2			
<i>Glyceria fluitans</i>	Manna-Sødgræs						150			
<i>Juncus</i> sp	Siv		1 + +				1			
<i>Lycopus europaeus</i>	Svartevæld						1			
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Trævlekrone		1				3			3
<i>Mentha aquatica</i>	Vand-Mynte						2			
<i>Ranunculus acris</i>	Bidende Ranunkel									1
<i>Ranunculus reptans/flammula</i>	Krybende/ Kær-Ranunkel									2
<i>Ranunculus sceleratus</i>	Tigger- Ranunkel								2½	
<i>Scirpus tabermontanae</i>	Blågrøn Kogleaks					3	1			
<i>Sphagnum</i> sp									1	
<i>Stellaria palustris</i>	Kær-Fladstjerne									
Hede, vådbund m.m.		130-140	110-120	90-100	60-70	AE5				
<i>Erica tetralix</i>	Klokkelyng									2
Strand/Strandenge		130-140	110-120	90-100	60-70	AE5				
<i>Salicornia</i> sp	Salturt									F
cfr. <i>Triglochin maritima</i>	Strand-Trehage									1 + 3F
Økologi ubestemt		130-140	110-120	90-100	60-70	AE5				
Apiaceae	Skærplanteafam.						1 + F			1
Asteraceae	Kurvblomstfam						F		½	7
<i>Atriplex</i> sp	Mælde		1				5 + F			2F
<i>Betula</i> sp	Birk		1						2	
Brassicaceae	Kålfamilien		3F				7F		7F	19F + 3F
Caryophyllaceae	Nellikfam.		2				2			
<i>Centaurea</i> sp	Knopurt						1			

